

УДК: 378.7.011:159.954

© Ткаченко А. В., 2017

<https://orcid.org/0000-0002-3514-2557>

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1115980>

А. В. Ткаченко

МЕДІАПРОСТІР ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто проблему медіапростору як умови формування дизайнерської компетентності у майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва. Поширення інтернету створило унікальне середовище, де синтезовано різні види вербальної, візуальної й аудіальної інформації. Медіапростір спричинив зміни й у змісті художньо-професійної діяльності й художньої творчості фахівця з дизайну. Ще донедавна проектування художнього образу відбувалося традиційним методом, а саме: художник за аналогами, за уявою чи з безлічі замальовок, ескізів обирав більш вдалі за формою чи емоційною характеристикою зразки, komponуючи й стилізуючи їх образотворчими засобами.

Ключові слова: *медіапростір, дизайнерська компетентність, медійні технології, художній образ.*

Ткаченко А. В. Медиапространство как условие формирования дизайнерской компетентности у будущих специалистов по изобразительному искусству. *В статье рассмотрена проблема медиапространства как условия формирования дизайнерской компетентности у будущих специалистов по изобразительному искусству. Распространение интернета сделало уникальная среда, где синтезированы различные виды вербальной, визуальной и аудиальной информации. Медиапространство вызвало изменения и в содержании художественно-профессиональной деятельности и художественного творчества специалиста по дизайну. Еще недавно проектирования художественного образа происходило традиционным методом, а именно: художник по аналогам, по представлению или из множества зарисовок, эскизов выбирал более удачные по форме или эмоциональной характеристикой образцы, komponюя и стилизуя их изобразительными средствами.*

Ключевые слова: *медиапространство, дизайнерская компетентность, медийные технологии, художественный образ.*

Takachenko A. Mediaprostir as the conditions for designing designer competence in future facilities from educational arts. *The article deals with the problem of media space as a condition for the development of design competences for*

future specialists in fine arts. The spread of the Internet has created a unique environment where various types of verbal, visual and audio information are synthesized. Media space caused changes in the content of artistic and professional activities and artistic creativity of the design specialist. Until recently, the design of the artistic image was carried out by the traditional method, namely: the artist by analogues, by imagination or from a variety of sketches, sketches chose samples better in shape or emotional characteristics, composing and stylizing them with pictorial means.

Media technologies enable the synthesis of visual, sound and tactile information, combining abstract-logical, symbolic, symbolic, object-shaped forms of artistic and graphic visibility. In this way, not only artistic skills are acquired, but also the methodical arsenal of the teacher of fine arts is expanded and exclusive opportunities for a multicultural dialogue are created.

Observing the students' work and interviewing them allowed to identify the reasons for such a situation, namely: lack of basic knowledge about the architecture of media technologies, the possibilities of Internet technologies, in particular cloud and web technologies; incompleteness of ideas about the content of the artistic image; lack of knowledge on art, discrepancy of created artistic products by means of computer technologies to the needs and abilities of students; insufficient independence and persistence in the performance of tasks, frequent contact for help. Let's see our work in the development of multimedia technology tasks.

Key words: *media space, designer competence, media technologies, artistic image.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Формування інформаційного суспільства та стрімкий розвиток технологій кардинально змінюють інформаційно-комунікаційний процес. Поширення інтернету створило унікальне середовище, де синтезовано різні види вербальної, візуальної й аудіальної інформації. Основу в розумінні масової комунікації становить інформаційний простір – середовище, в якому і завдяки якому виробляється, існує, циркулює, обертається інформація. Це середовище – медіапростір.

Для ефективного виконання свого важливого соціального завдання медіа мають бути вільними та незалежними, адже вони мають надавати достовірну, своєчасну та повну інформацію в нейтральному тлумаченні. Хоча українці прагнуть розбудувати державу європейського взірця, ситуація у вітчизняному

медіа-просторі не відповідає існуючим демократичним стандартам. Аналіз наявних тенденцій застосування інформаційних впливів засвідчує, що нині вони здійснюються з використанням усього спектра наявних надійних ресурсів – насамперед телебачення, радіо та друкованих ЗМІ, причому поруч із всеукраїнськими дедалі більше задіюються регіональні та місцеві ЗМІ. Зростає частота використання мережі Інтернет при їх реалізації, що серед іншого пов'язане з фактичною неможливістю встановлення контролю за інформацією, яка поширюється в мережі.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В українській науковій думці проблематиці функціонування вітчизняного медіа-простору присвячена низка робіт науковців, зокрема: державного регулювання діяльності медіа – Т. Андрущенко, І. Арістової; нормативно-правового забезпечення функціонування медіа – І. Ісаєнка, І. Кирич; зростання ролі інформаційної безпеки, у контексті державного регулювання відповідної галузі – О.Литвиненка, Г. Почепцова та Г. Чукут.

Особливої уваги заслуговують дослідження вчених, що працюють в окремих галузях дизайну, де представлені конкретні аспекти історії та теорії дизайн-діяльності: С.Зінченко, А.Мельникова, С. Михайлова, А. Нестеренко, Т. Розенблюма та ін. Проблеми формування дизайнерської компетентності відображені у працях А. Кулешової, Н. Русової, Р. Сулейманова, І. Торшина, В. Щукіної та ін.

Мета статті. Вивчити проблему медіапростору як умову формування художнього образу, як складову дизайнерської компетентності у майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зарубіжних дослідженнях розроблюється модель «компетентності працівника», де упор робиться на ту частину спектру індивідуально-психологічних якостей, до якої входять самостійність, дисциплінованість, комунікативність, потреба в саморозвитку

[3]. Так, наголошуючи на тому, що компетенції – це окремі внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми, алгоритми дій, системи цінностей і відносин), які потім виявляються в компетентності людини як актуальних, діяльнісних виявах, І. Зимня позначила коло цих основних компетенцій. Л.Савченко зазначила, що професійна компетентність педагога – явище багатогранне, яке визначається професійними базовими знаннями та вміннями, ціннісними орієнтаціями, мотивами діяльності викладача, розумінням себе і навколишнього світу, стилем взаємин із людьми, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу. Науковці І. Торшина [7] і Ю. Бундіна розглядають професійну компетентність дизайнера як інтегративну якість особистості. Ними виділяються показники сформованості професійної компетентності, а саме: сприйняття проектної культури, професійне мислення, відповідність нормативної моделі фахівця.

Дизайнерська компетентність розглядається нами, як сукупність знань, умінь і навичок проведення дизайнерської діяльності та здібностей і готовностей, а саме: пошуку різноманітних баз даних, умінь працювати з базами даних і потоками інформації; готовність засвоювати суміжні знання, систематизувати і узагальнювати їх, самостійно і постійно вчитися; критично, креативно мислити.

Новий етап розвитку медіапростору, пов'язаний з інформаційними технологіями, людство осмислює медіаосвіту як вихідний і базовий показник розвитку культури. У зв'язку з чим іде формування нової естетики, естетики масового гатунку, естетики запропонованих (нав'язаних) форм. Так, за визначенням ЮНЕСКО, «медіаосвіта пов'язана з усіма видами медіа (друкарськими, графічними, звуковими, екранними) і різноманітними технологіями.

Серед засобів формування дизайнерської компетентності як з точки зору сприйняття, особливе місце посідає телевізійний медіапростір. Сьогодні за К. Метцем виділяють п'ять каналів телекомунікації: образ, письмовий текст,

голос, музика, та звукові ефекти. Тому, художній образ, як складова формування дизайнерської компетентності, постає не тільки методом, але й способом мислення, що формується мас-медійними засобами. До елементів, формуючих образ, слід віднести слова, що супроводжують телевізійний відео ряд.

Медіапростір у процесі формування естетичного сприйняття художнього образу, як складової дизайнерської компетентності, видався досить актуальним ще наприкінці вісімдесятих років ХХ століття. Так, осмислюючи кіноосвіту як найбільш поширений на той час засіб естетичного виховання, було встановлено так звані «рівні» сприйняття фільму. Серед них слід виділити наступні: асиміляцію середовища – емоційне освоєння реальності, що представлена на екрані; співпереживання, уподібнення герою на основі: фрагментарної оцінки окремих епізодів, в яких яскраво проявляється характер героя; осмислення подійної канви фільму, драматургічної побудови, логічного зв'язку епізодів, що виявляють характер героя; співпереживання, ототожнювання себе з автором: під час осмислення логічного зв'язку епізодів, що виявляють розвиток авторської думки; при сприйнятті художньої структури фільму на основі емоційно-сислового співвідношення елементів кіноповіді, що виявляють ідейно-художню концепцію твору кіномистецтва [6, с.62].

Ряд авторів вважають, що цілісність кіносприйняття залежить від того, наскільки будуть відчуті і осмислені не просто окремі зображення, зміст кадрів, а процес їх розгортання, оформлення в художній образ – як на екрані, так і в глядацькій свідомості. Кадри змусять хвилюватися глядача, якщо вони будуть сприйняті в єдності кіноповіді, монтажного строю. Сприймаючи монтажну реальність від кадра до кадра, від епізоду до епізоду, переживаючи своєрідний розвиток пластичних форм, глядач зможе перейти до нового, образного узагальнення не декількох кадрів, а певної частини фільму. Образне узагальнення в момент огляду складається в свідомості глядача із трьох взаємопов'язаних процесів: сприйняття зорових образів, що динамічно

розвиваються, зберігання у пам'яті звукопластичних мотивів, що вже пройшли, та передбачення того, що з'явиться на екрані [6,8].

Медіапростір зумовлений передусім техногенною залежністю людей, їхньою надмірною зацікавленістю віртуальним простором. Завдяки використанню інтернету стає більш доступним шлях до читача. Змішане оперування форматами робить матеріал більш цікавим і легким для сприйняття. По-перше, подання тексту у вигляді «топ» – це безпрограшний варіант, оскільки сучасна аудиторія любить, коли все найкраще з потоку інформації вже відібрано. По-друге, застосування додатків і платформ веб-сайтів активізує читача. Навіть нецікавий контент може стати цікавим, якщо перейти від традиційного інструментарію до інтерактивного [1].

Медіапростір спричинив зміни й у змісті художньо-професійної діяльності й художньої творчості вчителя образотворчого мистецтва. Ще донедавна проектування художнього образу відбувалося традиційним методом, а саме: художник за аналогами, за уявою чи з безлічі замальовок, ескізів обирає більш вдалі за формою чи емоційною характеристикою зразки, komponуючи й стилізуючи їх образотворчими засобами. Стрімке поширення комп'ютерних технологій дозволило окремі трудомісткі методи проектування засобів візуальної інформації (ескізування, композиціонування, малювання оригінальних знаків за шаблонами або «за сіткою») «передоручити» комп'ютерній графіці [4].

Медійні технології вможливають синтез візуальної, звукової й тактильної інформації, об'єднуючи абстрактно-логічну, знаково-символічну, предметно-образну форми художньо-графічної наочності. У такий спосіб здобуваються не лише художні вміння та навички, але й розширюється методичний арсенал учителя образотворчого мистецтва й створюються виняткові можливості до полікультурного діалогу.

На констатувальному етапі дослідження, нами була проведена анкета, де з'ясовувався рівень знань студентів з медійної освіти. Рівень медійної освіти на

художньо-графічних факультетах педагогічних ВНЗ студенти оцінили як середній – 56,1 %, низький – 35,6 % та високий – 8,3 %, при цьому змістом навчання задоволені лише 42,5 % майбутніх учителів. В уточнюючих бесідах ми виявили чинники, які зумовили таке ставлення студентів, а саме: недостатній рівень матеріально-технічної бази, зокрема сучасної комп'ютерної техніки (69,5 %), одноманітність форм і методів професійного навчання (32,9 %); невідповідність змісту навчальних програм з образотворчих дисциплін сучасним вимогам (24,1 %); невисокий рівень їх комп'ютеризації (21,9 %); недостатня методична підготовка для майбутньої педагогічної діяльності (15 %); перевантаженість теоретичними і суспільно-гуманітарними дисциплінами навчального плану за рахунок дисциплін спеціалізації (15 %); відсутність послідовності й системності у викладанні фахових дисциплін (13,9 %); відсутність особистісно-орієнтованого підходу до студентів (12 %) тощо.

Відповіді на питання про те «Яким видам діяльності приділяється найбільша увага в навчальному процесі вашого ВНЗ» показали, що для 56,1 % з опитаних нами студентів це суто академічні художні натурні постановки, які протягом тривалого часу виконуються ними в аудиторії під керівництвом викладача. Тобто найбільш питома вага, за враженням студентів, належить репродуктивним методам навчання. Лише 24,9 % з опитаних указали на появу останнім часом проектних методів, переважно при вивченні дисциплін загальноосвітнього спрямування. Отже, 48,1 % опитаних нами студентів підкреслили, що професійна підготовка на художньо-графічних факультетах педагогічних ВНЗ спрямована, передусім, на вузькопрофесійне оволодіння образотворчою грамотою й відповідними техніками; переважно на мистецькі аспекти майбутньої професійної діяльності.

Значні перспективи в оновленні змісту професійного навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва вбачають 74,9 % студентів у інтеграції мистецтв, причому для 55,1 % це синтез усіх видів мистецтв (літератури,

музики, художньої фотографії, дизайну, хореографії, комп'ютерної графіки тощо). Саме це дозволить їм, як показали уточнюючі бесіди, бути конкурентоспроможними, гідно реалізувати себе як в педагогічній професії (вчителями художньої культури, естетичного циклу, керівниками гуртків ДПМ та ізостудій), так і в суто художній галузі (дизайнерами, оформлювачами, проектувальниками тощо).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Наші спостереження за роботою студентів і бесіди з ними дозволили виявити причини такого положення майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва, а саме: відсутність базових знань стосовно архітектури медійних технологій, можливостей Інтернет-технологій, зокрема хмарних і web-технологій; неповнота уявлень щодо змісту художнього образу; брак знань із мистецтва, невідповідність створених художніх продуктів засобами комп'ютерних технологій потребам і можливостям учнів; недостатня самостійність і наполегливість при виконанні завдань, досить часте звертання за допомогою. Подальшу свою роботу вбачаємо у розробці завдань з мультимедійних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гац Х. Нові інструментарії журналістики або як врятувати нудний контент [Електронний ресурс] / Х. Гац. – Режим доступу <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/novi-instrumentariyi-zhurnalistyky-abo-yak-vryatuvaty-nudnyy-kontent.html>
2. Гриценко О. Українські ЗМІ в контексті глобальних процесів на початку XXI століття / Олена Гриценко // Україна на шляху до Європи – К., 2006. – С. 265-379.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 2002. – 257с.
4. Марченко А. А. Особливості застосування новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі вищої школи / А. А. Марченко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 18. – С. 134-138.
5. Савченко Л. О. Компетентнісний концепт формування якості підготовки майбутніх учителів / Л. О. Савченко // Педагогіка вищої та

середньої школи – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2012. – Вип. 36. – С. 43–50.

6. Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (12–13 жовтня 2016 р.) [наук. ред. В. М. Каленич]. – Вінниця, 2016. – 352 с.

7. Торшина И. Б. Формирование профессиональной компетентности будущего дизайнера по костюму (На материале художественного проектирования школьной одежды): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / И. Б. Торшина. – Курск, 2002. – 20 с.

8. Чічановський А. Національна держава та її засоби масової комунікації у глобалізаційному світі / Анатолій Чічановський // Україна на шляху до Європи – К., 2006. – С. 213–225.